

היום נלמד בעזרת ה'

דף עז

(בעמ' הקודם)

ההוא גברא צמצמה לחיותה: מעשה באדם שתפס את החיה של חבירו בשמש, ולא נתן לה ללכת עד שהיא מתה. רבינא חייב אותו לשלם, ורב אחא בר רב פטר אותו. והגמרא מבארת את שיטתם.

רבינא מחייב. קל וחומר וכו': קל וחומר מרוצח. אם רוצח חייב על רציחה באופן של 'מצמצם', למרות שהדין של רוצח באונס שוגג או מזיד אינו שווה. שבמזיד הוא חייב מיתה, ובשוגג הוא גולה לעיר מקלט, ובאונס הוא פטור מעונש. קל וחומר שהמזיק את חבירו באופן של 'מצמצם', שהוא חייב לשלם, כי בנזיקין אין חילוק בין מזיד לשוגג ולאונס. (חוץ מבאונס גמור שאז הוא פטור. תוס').

רב אחא בר רב פטור. אמר רב מרשיא וכו': נאמר "או כְּאִיכָה הִכָּהוּ כִּידּוֹ וְיָמָת מוֹת יוֹמָת הַמִּכָּה רֹצֵחַ הוּא" מהמילים "או באיכה" למדנו לעיל שהמצמצם חייב. והפסוק מדגיש "רוצח הוא" שדוקא ברציחה המצמצם חייב, אבל לא בנזקין.

[בכל הנושאים כאן בסוגיא ובהמשך לגבי הורג את חבירו ע"י גרמא שהגמ' אומרת שהוא 'פטור', הכוונה שפטור רק בדיני אדם, דהיינו שביט דין לא יכולים להורגו על גרמא, אבל בוודאי שהוא רוצח וחייב בדיני שמיים].

אמר רבא: קשר את חבירו ומת ברעב, פטור, כיון שבשעה שכפתו לא היה כאן מעשה הריגה, אלא הרעב בא מאליו ומתחזק בכל רגע ורגע, וזהו גרמא, ואין דינו מסור לבית דין אלא לשמיים. ואין זה דומה למצמצם חבירו במים ובאש שהדבר ההורג (= המים והאש) נמצא כאן.

ואמר רבא, כפתו בחמה ומת, בצינה ומת, חייב: קשר את חבירו בשמש או בקור ומת מחמת החום או הקור, חייב.

סוף חמה לבא, סוף צינה לבא, פטור: ואם לא היתה שם שמש בשעה שקשר את חברו, אבל היא תבוא לכאן לכאן בהמשך, וחבירו לא יוכל להחזיק מעמד וסופו למות מחמת החום, פטור, כיון שהדבר ההורג לא היה כאן בשעה שקשר אותו, וזהו גרמא, ודינו מסור לשמיים. וכן אם קשר אותו במקום שהקור יגיע בהמשך.

ואמר רבא, כפתו לפני ארי וטרף אותו האריה, **פטור**, כיון שגם אם הוא לא היה כפות הוא לא היה יכול להציל את עצמו מהאריה. אבל **כפתו לפני יתושין חייב**, כיון שבגלל שהוא קשר אותו לא יכל להציל את עצמו מעקיצת היתושים.

רב אשי אמר, אפילו לפני יתושין נמי פטור: כיון שהוא לא מת ע"י היתושים הראשונים שהיו שם בשעה שקשר אותו, אלא הם הלכו ובאו אחרים.

איתמר: הפך גיגית על חברו ומת מחמת ההבל, או שחבירו ישן בתוך בית והוא פתח מעליו את תקרת הבית ומת מחמת הקור, נחלקו בדבר רבא ורבי זירא, אחד מהם אמר שחייב והשני אמר שפטור.

תסתיים דרבא הוא דאמר פטור: הגמ' מוכיחה שרבא אמר שפטור, כיון שרבא אמר לעיל 'כפתו ומת ברעב פטור', וכמו כן כאן הדבר ההורג (= הקור) בא לאחר זמן.

שאלה: אדרבה: להיפך! תוכיח שרבי זירא אמר שפטור, שהרי אמר רבי זירא - מי שהכניס את חברו בכית של שיש והדליק שם נר, וכיון שבית של שיש הוא אטום ביותר לכן לא יוצא משם הבל הנר, ומת חברו מחמת ההבל, חייב. משמע שחייב רק בגלל שהדליק שם נר שבכך הוא הביא את הדבר ההורג, אבל אם לא הדליק שם נר אלא הוא מת מחמת הבל פיו, פטור, וזה דומה לכפה עליו גיגית ומת בהבל שפטור.

תשובה: אמרי: אין המקרים דומים! לגבי בית של שיש, אם הוא לא הדליק שם את הנר, הרי שההבל לא מתחיל להיות בשעה שמכניס את חברו לבית, אבל כאן לגבי כופה עליו גיגית, הרי אפילו ללא נר ההבל מתחיל מיד כשכופה עליו את הגיגית והוא מתחזק בכל רגע ורגע, ויתכן שחייב.

אמר רבא, דחפו לבור: דחף את חברו לבור ויש סולם בתוך הבור (= וחבירו יכול לעלות בו ולצאת מהבור), ואח"כ בא מישהו אחר וסילק משם את הסולם, או שהדוחף בעצמו מיהר וסילק את הסולם לפני שחבירו נפל לתוך הבור (= כלומר סילק את הסולם לאחר הדחיפה ולפני הנפילה), פטור, כיון שבשעה שדחפו היתה

לו אפשרות לעלות, וא"כ הוא פטור על הדחיפה, ועל סילוק הסולם אי אפשר לחייבו בבית דין כיון שזה גרמא בלבד.

ואמר רבא, זרק חץ: ירה חץ על חבירו, וחבירו מחזיק בידו תריס (= מגן מפני חיצים), ובא מישהו אחר ולקח ממנו את התריס (= לאחר יריית החץ), או שהיורה בעצמו רץ ולקח ממנו את התריס (= לאחר יריית החץ ולפני שהחץ פגע בו), ובעקבות כך פגע בו החץ והרג אותו, פטור היורה, כיון שבשעה שירה את החץ היה התריס מפסיק בין החץ ובין חבירו, ונמצא שהחץ לא היה דבר הממית, ונטילת התריס היא רק גרמא.

ואמר רבא, זרק בו חץ וסמנין בידו: כלומר ובידו של חבירו יש סממני רפואה שיכול לרפאות בהם את עצמו ממכת החץ, ובא מישהו אחר ופיזר אותם ומחמת כך מת חבירו, או שהיורה בעצמו רץ ופיזר את הסממנים לפני שהחץ פגע בו, פטור, כיון שבשעה שירה את החץ הוא יכל להתרפאות.

א"ר אשי: לכן אפילו אם אין בידו סממני רפואה, אלא יש סממנים בשוק בשעה שירה בו את החץ, היורה פטור, כיון שחבירו יכל לקנות סממנים שבשוק ולרפאות את עצמו, ואפילו אם אח"כ כבר הוא לא מצא לקנות.

א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי: מה הדין אם בשעה שירה בו את החץ לא היו לחבירו סממנים, ורק לאחר שהוא ירה בו את החץ הזדמנו לחבירו סממנים, אבל הוא לא קנה אותם ולא ריפא בהם את עצמו ומת, האם היורה פטור כיון שחבירו יכל לקנותם ולרפאות את עצמו, או שמא כיון שבשעה יריית החץ לא היו לו סממנים היורה חייב משום שהוא ירה בו חץ ממית.

אמר ליה, הרי יצא מבית דין זכאי: ענה לו רב אשי - אם היו דנים את היורה בשעה שהיו מצויים סממנים לרפאות את חבירו, הרי שהוא היה יוצא זכאי בדין כיון שהוא יכול להתרפא, ולכן גם כעת הוא פטור.

ואמר רבא, זרק צרור בכותל וחזרה לאחוריה והרגה חייב: כלומר זרק צרור (= אבן) על הכותל בכח, והצרור חזר מכוחו לאחור ופגע בחבירו והרגו, והוא עשה זאת בכוונה כדי להרוג את חבירו, חייב, כיון שגם חזרת הצרור מהכותל על חבירו זה מכוחו.

ותנא תונא, כגון אלו המשחקין בכדור שהרגו במזיד נהרגין, בשוגג גולין: וכן למדנו בברייתא - המשחקים בכדור וזורקים את הכדור על הכותל בכח כדי שיחזור

לאחוריו הרבה, אם התכוון שהכדור יהרוג את חבריו בחזרתו מהכותל לאחוריו ויש בו כדי להמית, חייב.

קושיא: בשוגג גולין? פשיטא! פשוט שהרוצח בשוגג גולה, ומדוע הברייתא אמרה זאת?

תירוץ: כמזיד נהרגין איצטריך ליה וכו': החידוש הוא שבמזיד נהרג, שהיה מקום לומר שאם התרו בו זו התראת ספק (והתראת ספק אינה התראה), שהרי מי אמר לנו שהכדור יחזור אחורה ויהרוג את חבריו, לכך חידשה הברייתא שזו התראת וודאי ובמזיד חייב מיתה.

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו, כגון אלו המשחקין בכדור (= כנ"ל שהוא חוזר לאחוריו), אם חבריו עמד בתוך ד' אמות של הכותל, והכדור חזר לאחוריו ופגע בו והרג אותו, הזורק פטור מגלות, ואם חבריו עמד מחוץ לד' אמות של הכותל חייב גלות. הגמ' מבררת כמה מדובר:

אמר ליה רבינא לרב אשי, היכי דמי? אם מדובר שהזורק מעוניין שהכדור יחזור לאחוריו יותר מד' אמות, א"כ גם חבריו עמד בתוך ד' אמות הוא חייב גלות, שהרי הוא הרג בשוגג, ומדוע לפטור אותו? ואם מדובר שהוא לא מעוניין שהכדור יחזור לאחוריו כ"כ הרבה, א"כ אפילו אם חבריו עמד מחוץ לד' אמות פטור מגלות, לפי שלא התקיימה מחשבתו (= שהוא רצה שהכדור יחזור מעט והוא חזר הרבה), והדין הוא שמי שרצה לזרוק משהו למרחק של שתי אמות והוא עף למרחק של ארבע אמות והרג, הזורק פטור כיון שלא התקיימה מחשבתו.

אמר ליה: ענה לו רב אשי - כל המשחקים בכדור סתם (= ללא מחשבה מיוחדת), ככל שהם מתקרבים לכותל בשעה שזורקים את הכדור כך נוח להם, כדי שהכדור יחזור לאחוריו כמה שיותר רחוק, ולכן לא נוח להם שהכדור יחזור לאחוריו פחות מד' אמות. ולכן אם הנהרג עמד בתוך ד' אמות של הכותל, הזורק פטור כיון שהוא לא התכוון לזרוק למקום שהנהרג עמד בו אלא למרחק גדול יותר, ונמצא שלא התקיימה מחשבתו של הזורק ופטור מגלות, ואם הנהרג עמד מחוץ לד' אמות של הכותל, הרי התקיימה מחשבתו וחייב גלות.

קושיא: למימרא דכה"ג כחו הוא? וכי כדור שחוזר לאחוריו והורג זה נחשב שהוא נהרג מכוחו של הזורק?

👉 הנטמא בטומאת מת צריך להזות עליו מי חטאת לטהרו, 'מי חטאת' הם מים שנותנים בתוכם את אפר הפרה אדומה. נתינת האפר במים נקראת 'קידוש מי חטאת'.

ורמיניה: והרי למדנו במשנה במס' פרה - המקדש מי חטאת באפר הפרה אדומה, ונפל מהאפר על ידו על על צידו של הכלי, ואח"כ נפל אותו אפר לתוך השוקת (- שם נמצאים המים אותם רצה לקדש), המים שבשוקת פסולים להזאה כיון שהם לא התקדשו מכוחו של האדם. ע"כ המשנה שם. משמע שכיון שהאפר לא נפל מכוחו לתוך המים, אלא הוא ניתז מידו או מצידי הכלי לתוך השוקת, אין זה נחשב שהוא נפל מכוחו של המקדש. וא"כ קשה מדוע לגבי כדור שחזר לאחוריו אנו כן אומרים שהוא הרג מכוחו של הזורק.

תירוץ: הכא במאי עסקינן בשותת: מדובר שם שהאפר לא ניתז לתוך השוקת מכח הנפילה הראשונה, אלא מעצמו שנת וירד לשוקת, ולכן פסול כיון שזה לא מכוחו של המקדש.

קושיא: תא שמע: למדנו במשנה במס' פרה - מחט שנטמאה בטומאת מת והיא מונחת על החרס, והוא היזה עליה מי חטאת כדי לטהרה, ובאמת הוא רואה שיש עליה טיפות של מי חטאת, אלא שהוא מסופק האם הוא היזה ישירות עליה, או שההזאה נפלה על החרס 'ומיצה עליה' דהיינו ומשם הטיפות ניתזו על המחט, ההזאה פסולה. ע"כ המשנה שם. משמע שאין זה נחשב שההזאה באה מכוחו.

תירוץ: אמר רב חנינא בר יהודה משמיה דרב 'מצא' איתמר: לא גורסים שם 'ומיצה עליה' (שמשמעותו שהמים ניתזו עליה), אלא 'ומצא עליה', כלומר שההזאה נמצאת על המחט, אלא שלא ידוע האם הוא היזה ישירות עליה, או שהוא היזה על החרס וניתז ממנו על המחט, או שמא לא זה ולא זה, אלא הוא היזה רק על החרס, וכיון שהחרס היה משופע הרי שלאחר מכן המים הלכו מעצמם לכיוון המחט והרטיבו אותה, ואין זה מכוחו כלל ולכן ההזאה פסולה.

אמר רב פפא: מי שקשר את חבירו בשפת הים וכדו', והיה שם סכר, והוא פתח את הסכר והפנה עליו את מרוצת המים והמים הרגו אותו, הרי המים נחשבים ל'חיצים' שלו, והרי זה כאילו זרק בו חץ וחייב.

הני מילי בכח ראשון, אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא: אמנם זה רק 'בכח ראשון', כלומר שכאשר הוא פתח את הסכר מיד נפלו עליו המים והרגו אותו, אבל

'בכח שני' כלומר שהניח את חבירו רחוק קצת מהמים והמים לא נפלו עליו מיד, אלא הוא פתח את הסכר והמים הלכו קצת עד שהגיעו אליו, הרי זה רק גרמא ופטור.

ואמר רב פפא, זרק צרור למעלה: מי שזרק צרור (= אבן) כלפי מעלה, וכשהיא נפלה היא לא נפלה מלמעלה למטה אלא התרחקה לצדדים (= אם היא נפלה מלמעלה למטה הוא פטור כיון שהיא לא נפלה מכוחו, אלא היא חוזרת לארץ מאליה) והרגה, הזורק חייב.

אמר ליה מר בר רב אשי לרב פפא: אתה מחייב את הזורק כיון שאתה סובר שהיא נפלה מכוחו, אבל זה לא נכון, שהרי אם היא נפלה מכוחו היה עליה להמשיך לעוף כלפי מעלה, שהרי הוא זרק אותה למעלה ולא לצדדים.

ענה לו רב פפא - ואי לאו כחו הוא תיזיל לתחת: וכי אתה רוצה לומר שאין זה מכוחו? א"כ שהיא תיפול מיד למטה מתחת למקום הזריקה ולא לצדדים!

אלא כח כחוש הוא: אלא באמת אין זה 'כוחו' חזק אלא רק קצת 'כוחו', כלומר כיון שאין כאן הרבה 'כוחו' לכן האבן לא ממשיכה לעוף כלפי מעלה, שכבר נגמר כח הזריקה והיא חוזרת לארץ, אבל עדיין יש בה 'כח' חלש שגורם לה ללכת לצדדים, ולכן הזורק חייב.

*